

О. П. Іванцова,

Житомирський військовий інститут ім. С. П. Корольова Державного університету телекомунікацій м. Житомир

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ПРОЦЕСУ ВИВЧЕННЯ МОВИ В УМОВАХ ВИСОКОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ТА ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОГО НАВАНТАЖЕННЯ

У статті розглядаються прийоми інтенсифікації вивчення мови у вищому військовому навчальному закладі в умовах високого інформаційного та психофізіологічного навантаження. Пропонується метод асоціативного сприйняття інформації та характеризується метод прискореного (динамічного) читання.

Ключові слова: інтенсифікація, асоціативне мислення, прискорене читання, військова освіта

В статье рассматриваются приемы интенсификации изучения языка в высшем военном учебном заведении в условиях высокого информационного и психофизиологической нагрузки. Предлагается метод ассоциативного восприятия информации и характеризуется метод ускоренного (динамического) чтения.

Ключевые слова: интенсификация, ассоциативное мышление, ускоренное чтение, военное образование.

The article covers the techniques of intensifying language learning in higher military educational institution under high informative and physiological tension. The method of associative learning is studied and an accelerated (dynamic) method of reading is characterized.

During the training process intensification in highly informative and psychophysiological tension refers to increasing the effectiveness of learning, not by simply increasing labor costs, time of teachers and military students, material resources, which are typical for extensive development, and primarily due to their more efficient use and creation of favorable conditions perception of educational material. This provides a more complete and reasonable use of the achievements of pedagogics and psychology, social and other sciences.

The aim of intensifying training in higher military school – through integrated use of the most effective forms, methods and means of teaching and the organization of close cooperation between them to ensure better satisfying the current requirements to practice training of military specialists.

Association, as a kind of sublimation of conscious and unconscious processes occurring in the man's mind, and actually an associative process, which is an involuntary form of mental activity of students, reveal significant potential for raising the efficiency of learning.

Method of accelerated (dynamic) reading has a scientific basis and is aimed at optimizing the process of reading, using a variety of methods and techniques and will develop the severity of peripheral vision; widen the field of coverage of the text and increase the amount of information that is perceived; learn highlight important in the text and reject a minor.

Key words: intensification, associative thinking, accelerated reading, military education.

Під інтенсифікацією навчального процесу в умовах високого інформаційного та психофізіологічного навантаження розуміється підвищення ефективності навчання не шляхом простого збільшення затрат праці, часу викладачів і слухачів, матеріальних ресурсів, що характерно для екстенсивного розвитку, а в першу чергу за рахунок їх більш раціонального застосування та створення сприятливих умов сприйняття навчального матеріалу. Це передбачає більш повне й розумне використання досягнень педагогіки й психології, суспільних та інших наук.

Мета інтенсифікації навчання у вищій військовій школі – шляхом комплексного використання найбільш ефективних форм, методів і засобів навчання, а також організації тісної взаємодії між ними забезпечити більш повне задоволення сучасних вимог практики до підготовки висококваліфікованих військових спеціалістів.

При інтенсифікації процесу навчання здійснюється подолання бар'єрів, для чого створюється спеціальна психофізіологічна ситуація, яка мобілізує організм на їх подолання. Для цього створюється дозоване інформаційне перевантаження у сполученні з одночасною психологічною компенсацією в ігрових формах у вигляді психоемоційного сугестивного розвантаження. Таким чином, сама інформаційна стимуляція дозволяє завантажувати в підсвідомість великі обсяги інформації, яку спочатку реально використовувати неможливо, але ця підсвідома інформаційна база, аналогічно забутому минулому досвіду, при створенні стимулюючої ситуації в ігрових формах забезпечує процес згадування раніше завантаженої в підсвідомість інформації [2, с. 230].

При аналізі можливостей підвищення інтенсивності сприйняття нових знань не обійтися без аналізу принципів асоціативного сприйняття психікою слухачів деякого стимулюючого впливу, який спонукає його систему сприйняття до тих чи інших дій; методику навчання прискореному (динамічному) читанню.

Асоціативне сприйняття. У загальному випадку, при формуванні у індивіда стійких знань з необхідною якістю в системах інтенсивного навчання доцільно використовувати особливість людської психіки запам'ятовувати на рівні підсвідомості багаторазове повторення сукупності стимулів-впливів, що провокують у індивіда прогнозовані відповідні реакції, а, отже, дії індивідів, їх світогляд і рівень сприйняття нових знань, в тому числі, можуть бути керованими і програмованими. Метод, за допомогою якого аналізується сукупність людських реакцій на зовнішні впливи-стимули, називається методом вільних асоціацій.

Асоціація, будучи свого роду сублимацією свідомих і несвідомих процесів, що відбуваються у свідомості людини, і власне сам асоціативний процес, що представляє мимовільну форму психічної активності слухачів, дозволяють виявити значні резерви підвищення ефективності процесу засвоєння матеріалу.

До пояснення особливостей утворення асоціації як мисленнєвого процесу і творчої основи створення художніх образів звертався М. Ломоносов. Він констатував факт поєднання слів у певні ланцюги, ланки яких представлені парними сполуками (корабель – море, море – буря), а їх порядок і розташування зумовлені уявою митця [1, с. 157]. О. Потебня вважав асоціативність одним з основоположних чинників утворення рядів уявлень: «Асоціативність полягає в тому, що різномірні сприйняття не знищують взаємно свою самостійність, а залишаючись самі собою, зливаються в одне ціле» [3, с. 136].

Асоціативні паралелі – це закономірні зв'язки, котрі виникають у процесі мислення між елементами психіки, в результаті яких поява одного елемента в певних умовах викликає образ іншого, пов'язаного з ним. Інакше кажучи – це зв'язки між окремими явищами, фактами чи предметами, котрі відображені у свідомості та закріплені у пам'яті особистості. Формування асоціацій – це складний психофізіологічний процес, адже передбачає зв'язок між окремими нервово-психічними актами, думками, уявленнями, почуттями особистості. Будь-яке слово, сказане, прочитане або почуте, приводить в дію величезний механізм асоціативних зв'язків, який формує певний образ. Утворюючи асоціації, людина виявляє своє

бачення дійсності крізь призму індивідуальної асоціативної картини світу, що формується в період її становлення в певному соціальному, культурному, ментальному та лінгвістичному просторі, що закарбовується у її підсвідомості [5, с. 18].

Для того щоб цілеспрямовано розвивати асоціативне мислення, потрібно освоїти запропоновані вправи:

1. Шукаємо асоціацію запропонованому слову (institute – training; peacekeeper – mission).
2. Шукаємо ряд асоціацій. Спочатку називаємо слово, а потім складаємо асоціативний ряд, в якому кожне наступне слово пов'язане асоціативно з попереднім (officer – wag – weapon – gun – threat). Ці ланцюжки будуть унікальними, оскільки у кожного слухача виникне свій асоціативний ряд.
3. Створюємо асоціативний ряд. Спочатку називаємо слово (institute) і підбираємо до нього слово-асоціацію (officer) і між ними потрібно створити асоціативний ряд (classes, drills, barracks, exams).
4. Підбираємо до двох слів-ознак асоціативне слово (skilful, combat – operation)

Прискорене (динамічне) читання. Для інтенсифікації процесу прискореного (динамічного) сприйняття зорової інформації застосовуються різноманітні прийоми, способи, засоби та методики швидкого читання.

Основа прийомів навчання швидкому читанню складають логіко-семантичні прийоми роботи з текстом, розвиток зорового сприйняття, навичок прогнозування смислового змісту текстів, активізація та розширення словникового запасу, тренування уваги, пам'яті, уяви.

Методика навчання прискореному (динамічному) читанню має наукову основу та направлена на оптимізацію процесу читання, застосування різноманітних методів та прийомів дозволить: розвинути гостроту периферичного зору; розширити поле зору охоплення тексту та відповідно збільшити кількість інформації, яка сприймається; позбутися звички проговорювати про себе; навчитися виділяти головне в тексті та відкидати несуттєве [4].

Успіх навчання швидкому читанню забезпечується достатньою частотою занять, їх тривалістю, періодичним повторюванням та ускладненням програми навчання.

Для зазначених способів читання статистично визначенні значення швидкості та ступеня засвоєння змісту.

Поглиблене, звичайне і швидке читання потребує розуміння змісту тексту з коефіцієнтом засвоєння не нижче 0,7 при умові повного відтворення всіх елементів тексту.

Швидкість читання:

50 – 100 сл/хв. – поглиблене читання;

150 – 200 сл/хв – звичайне читання;

400 – 600 сл/хв – швидке читання;

800 – 1600 сл/хв – вибіркоче читання, воно передбачає неповне зорове сприйняття (пропуск 30% і більше строк) і допускає ступінь засвоєння змісту тексту нижче 50%).

Дослідження роботи зорового аналізатора дають наступні значення параметрів руху очей при читанні зі швидкістю 400 – 100 слів за хвилину відповідно:

кількість фіксацій очей на 100 слів тексту: 90 – 220;

кількість слів, що сприймаються за одну фіксацію: 2,0 – 0,3;

кількість регресій на 100 слів тексту: 15 – 50.

Наведені дані дозволяють легко знайти показник, за яким із певністю можна судити про швидкість читання. Таким показником є кількість фіксацій й та кількість інформації, яка сприймається за цю фіксацію.

Кількість фіксацій очей не відповідає кількості слів у тексті. Це залежить від ступеня знайомства слів та широти поля зору читача. На незнайомих словах фіксації частіше, ніж на знайомих, де значну роль відіграють фактори передбачення, догадки.

Постійне тренування дозволяє розвинути гостроту периферичного зору, збільшити поле зору та відповідно збільшити кількість інформації, що сприймається.

З метою підвищення гостроти периферійного зору та розширення поля зору охоплення тексту виконуються систематичні тренувальні вправи, однією з яких є систематична робота з комплектом таблиць Шульте. Кожна таблиця (зразок показаний на рис. 1) розділена на 25 однакових квадратів, в яких у довільному порядку розташовані цифри від 1 до 25.

11	18	5	9	6
24	2	12	16	22
7	17	10	3	14
15	4	21	1	20
25	8	19	23	13

Рис. 1. Таблиця Шульте

Таблиці мають розміри 20х20 см (приблизно 10 шт.) повинні відрізнятись одна від одної порядком розташування цифр. Зчитування цифр робиться про себе за порядком зростання від 1 до 25 (без пропусків). На першій стадії роботи з таблицями, дозволяється тільки вертикальний рух очей, горизонтальні рухи очей недопустимі. У подальшому треба намагатися бачити таблицю повністю та відшукувати цифри використовуючи периферійний зір. За звичай, людина, яка починає працювати з таблицями Шульте, зчитує цифри за 40–50 сек. Необхідно домогтись зчитування кожної таблиці за час, що не перевищує 25 секунд [6].

Пропонуємо також зразок використання таблиці на заняттях з іноземної мови.

an	antijamming	ant	antiquary
ankle	antenna	antimilitaristic	antipersonnel
antiaircraft	a	antiaircrafter	anti
antitank	annexation	anklet	antinuclear

Рис. 2. Таблиця для іноземної мови

Паралельно треба тренуватися в читанні текстів із вузькими колонками (20–25 знаків), використовуючи тільки вертикальний рух очей. У подальшому тренування зорового сприйняття проводиться за звичайним книжковим текстом у примусовому режимі читання, у так званому режимі штурму, коли на читання сторінки дається 15 секунд. Потім, час поступово збільшується й доводиться до 30 секунд. Якщо в першому випадку вимагалось отримати тільки уяву про зміст книги, то у другому – необхідно зрозуміти й осмислити зміст книги.

Комплексне використання всіх розглянутих прийомів значно підвищить швидкість читання та ступень засвоєння тексту.

Сукупність запропонованих принципів інтенсифікації навчального процесу дозволить забезпечити професійну підготовку офіцерів та підвищення кваліфікації працівників.

Література:

1. Ломоносов М. История. Филология. Поэзия / М. Ломоносов. – Т. 2. – М.: Наука, 1986. – 494 с.
2. Петрусинский В. В. Автоматизированные системы интенсивного обучения / В. В. Петрусинский. – М.: «Высшая школа», 1987.
3. Потебня А. А. Эстетика и поэтика / А. А. Потебня. – М.: Искусство, 1976. – 614 с.
4. Хрипко В. В. Некоторые проблемы интенсификации и практической направленности обучения в высшей школе: Военная мысль / В. В. Хрипко. – 1986. – № 11.
5. Jung C., Rilkin F. The Association of Normal Subjects // C. Jung, Studies in Word – Association, New-York, 1919a.
6. www/magicspeedreading.com

УДК 378:811.111

В. О. Калінін,

Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА ОСНОВІ КОЛАБОРАТИВНОГО НАВЧАННЯ

Стаття присвячена можливостям використання колаборативного навчання у формуванні міжкультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови. Автор обґрунтовує переваги використання різних форм даного виду навчання, акцентує увагу на двох важливих компонентах міжкультурної компетентності – комунікативному та методичному.

Ключові слова: міжкультурна компетентність, колаборативне навчання, навчання у співпраці, методична компетентність, комунікативна компетентність.

Статья посвящена возможностям использования колаборативного обучения в формировании межкультурной компетентности будущего учителя иностранного языка. Автор обосновывает преимущества использования разных форм данного вида обучения, акцентирует внимание на двух важнейших компонентах межкультурной компетентности – коммуникативном и методическом.

Ключевые слова: межкультурная компетентность, колаборативное обучение, обучение в сотрудничестве, методическая компетентность, коммуникативная компетентность.

The article is devoted to the possibilities of using collaborative learning for the development of intercultural competence of future English teachers. The author of the article grounds the advantages of using different forms of collaborative learning and focuses on two most important components of the intercultural competence – communicative and methodological.

Key words: intercultural competence, collaborative learning, cooperative learning, communicative competence, methodological competence.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства наука і освіта відіграють важливу роль як рушійна сила прогресивних змін у країні. Зазначене ставить принципово нові вимоги до сучасного вчителя як до творчої особистості, яка повинна бути готова до роботи в інноваційному режимі, до оновлення процесу навчання в руслі євроінтеграції та інтернаціоналізації в освіті. Українській школі необхідний вчитель з високим рівнем професіоналізму, який прагне до саморозвитку та самоосвіти, вміє застосовувати ефективні методи та технології навчання, що максимально підвищують результативність навчання.

В добу діалогу культур і нової мовної політики в Європі однією з пріоритетних компетентностей майбутнього вчителя іноземної мови є міжкультурна компетентність.

За програмою з іноземної мови для мовних ВНЗ формування міжкультурної комунікативної компетентності є однією з практичних цілей навчання [3]. Слідом за Г.В. Єлізаровою, під **міжкультурною комунікативною компетентністю** ми розуміємо здатність особистості успішно і адекватно спілкуватися іноземною мовою в ситуаціях міжкультурного спілкування різних типів та видів з урахуванням основних зовнішніх соціокультурних та внутрішніх ситуативних факторів [1, с. 2].

Беручи до уваги той факт, що Україна остаточно обрала шлях входження до Європейського освітнього та культурного простору, інтеграції з європейськими країнами, інтернаціоналізації ділових стосунків в різних сферах діяльності людини, питання ефективного володіння міжкультурною компетентністю набуває особливої актуальності і для майбутнього вчителя іноземної мови, який повинен не лише володіти даним видом компетентності, але й бути ретранслятором іншомовної культури для своїх потенційних учнів. Саме учитель іноземної мови повинен стати ключовою фігурою в реалізації нової мовної політики в Європі і в Україні.

Проблема інтеграції компонентів культури до процесу навчання іноземної мови розглядалась в роботах Н. Ф. Бориско, С. Ю. Ніколієвої, Ю. І. Пасова, В. В. Сафонові, С. А. Тер-Мінасові, О. Б. Тарнопольського, J. Harmer, M. Wallace та ін.

Авторами розкрито багато теоретичних питань навчання іноземної мови і культури, запропоновані деякі технології формування міжкультурної компетентності учнів школи та студентів ВНЗ. Ми припустили, що формування даного виду компетентності майбутнього вчителя іноземної мови у стінах ВНЗ буде успішним, якщо відбуватиметься на основі колаборативного навчання.

Співпраця є базовим поняттям в особистісно-орієнтованому підході до навчання іноземної мови, оскільки все навчання будується на спілкуванні, співпраці студентів в процесі пізнавальної діяльності. Основною концепцією співпраці є проблемна спрямованість, формування критичного мислення студентів.